

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פְּרִשֶׁת וַיְחִי

יב' טבת תשע"ח

הפטרה: ויקראו ימי דוד

שובבים ב' ה'

יציאת השבת ר"ת 17:44

ברכת הלמנה עד יום שני

גיליון 462

יציאת השבת:

17:25

ירושלים: 17:25

כניסת השבת:

16:12

ירושלים: 16:09

צדיקים בפטירתם קרויים חיים...

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

הפרשה מספרת לנו על פטירתו של יעקב אבינו עליו השלום, אולם דוקא פרשה זו פותחת במילה 'ויחי'. כך היה גם בפרשה בה סופר על פטירת שרה אמנו ונקראת בשם: חיי שרה. ומכאן שהצדיקים גם אחרי פטירתם קרויים חיים, ולפי החסידות אפילו יותר מבחייהם. ואכן כך דרשו חכמים (במסכת תענית ה, ב): "יעקב אבינו לא מת". ולשאלה "וכי בכדי ספדו ספדייני וחנטו חנטיי וקברו קבריי?" כלומר, האם בסתם ספדו הסופדים וחנטו החונטים וקברו הקוברים? ענו בתלמוד: "מקרא אני דורש, שנאמר: 'ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם ה' ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים'. מקיף הוא לזרעו, מה זרעו בחיים אף הוא בחיים".

וברש"י פירש: יעקב אבינו לא מת, אלא חי הוא לעולם. וכי בחנם ספדו הסופדים וחנטו החונטים, דכתיב: ויחנטו ויספדו? אלא מקרא אני דורש, והאי דחנטו חנטיי סבורים היו שמת אבל חי היה. יש מפרשים, שאם זכה האדם שזרעו ילך בדרכו הרי זה כאילו שהוא ממשיך לחיות שהרי זרעו אחריו ממשיך את דרכו.

ואולם לפי פשוט הדברים, האדם השלם שזכה ללכת בדרך התורה והמצוות, זוכה לחיי נצח, גם לאחר מה שנראה לנו כאילו הוא נפטר מן העולם, הרי הוא חי וקיים. דוגמא טובה לכך ראינו בפטירת מרן הרב אהרן לייב שטיינמן זצ"ל, אשר לכשעצמו הסתפק במועט שבמועט אך היה תל פיות לכל עם ישראל, ופטירתו עשתה רושם יותר מבחייו. ואכן, אנו אומרים על הצדיק כי הוא 'נפטר מן העולם' ולא מת, כי הוא נפטר מעולם זה לעולם הבא, אך עדיין אחוז הוא בעץ החיים, בבחינת: 'עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר'.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שוריק. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

וְאֵנִי נָתַתִּי לָךְ שְׁכָם אֶחָד עַל אַחֶיךָ

מדוע נותן יעקב ליוסף את העיר שכם, או לפי פירוש אחר 'חלק אחד יותר' מאשר שאר האחים? מדוע יעקב 'מונכס' לעצמו את כיבוש העיר שכם, אחר שאנו קוראים כי שמעון ולוי כבשוה? לימוד מתוך הפרשה.

שכם אחד על אחיך

יעקב אבינו מבטיח ליוסף הבטחות גדולות, למרות שהוא מפלה את יוסף לטובה יותר מאחיו. וכך אומר לו יעקב ליוסף (בראשית מח, כב) "וְאֵנִי נָתַתִּי לָךְ שְׁכָם אֶחָד עַל אַחֶיךָ אֲשֶׁר לְקַחְתִּי מִיַּד הָאֲמֹרִי בְּחֶרֶב וּבְקָשָׁתִי". ומבאר רש"י: "שכם אחד על אחיך - שכם ממש, היא תהיה לך חלק אחד יתירה על אחיך".

ולכאורה מדוע שוב מפלה יעקב את יוסף על פני אחיו ונותן לו עיר שלמה, והרי כל כך הרבה צרות ועגמות נפש עצומה ליוותה אותו במושך שנים רבות בגלל שהפלה את יוסף ועשה לו כתנת פסים, האם לא היה די בכך?

אלא נראה לומר, שיעקב אבינו לא ראה בכך הפלייה כלל ועיקר, אלא הלך בדרך התורה הצרופה והטהורה בלבד, והבין יעקב אבינו שמגיע ליוסף את שכם במידה כנגד מידה, כיון ששם התחילה גנבתו ומכירתו של יוסף. ועוד, שרצה יעקב אבינו למנוע כל אפשרות להתיר ליוסף את שבועתו, וכיון שעשה לו טובה לא יוכל שוב להתיר את נדרו (עיין שו"ע סי' רכ"ח סעי' כ' ולחונים עליו). ועוד מבאר רש"י, דבר אחר, שכם אחד - הוא הבכורה, שיטלו בניו שני חלקים ושכם לשון חלק הוא.

מדוע שוב מפלה יעקב את יוסף על פני אחיו ונותן לו עיר שלמה, והרי כל כך הרבה צרות ועגמות נפש היו בגלל שהפלה את יוסף ועשה לו כתנת פסים, האם לא היה די בכך?

כלי מלחמה רוחניים ומעלתם

יעקב אבינו אומר ליוסף "אֲשֶׁר לְקַחְתִּי מִיַּד הָאֲמֹרִי בְּחֶרֶב וּבְקָשָׁתִי". פשט הדברים הוא שנלחם יעקב אבינו על כיבושה של העיר שכם לקחת אותה מייד האמוריים וזכה בה בדרך של מלחמה (עיין ספר הישר). אבל תרגום אונקלוס לא פירש כן, אלא הוא כותב: "ואנא יהבית לך חולק חד יתיר על אחיך דנסיבית מידא דאמוראה בצלותי ובבעותי". לפי דבריו, אין הכוונה כאן לחרב וקשת ככלי מלחמה, אלא הכוונה לכלי מלחמה רוחניים, שיעקב אבינו ניצח במלחמה בזכות תפלתו ובקשתו. רש"י בתחילת דבריו ביאר לפי הפשט, ולבסוף ביאר מעין מה שפירש אונקלוס, וז"ל: "בחרבי ובקשתי - כשהרגו שמעון ולוי את אנשי שכם נתכנסו כל סביבותיהם להזדווג להם וחגר יעקב כלי מלחמה כנגדן. דבר אחר שכם אחד היא הבכורה שיטלו בניו שני חלקים, אשר לקחתי מיד האמורי - מיד עשו שעשה מעשה אמורי. דבר אחר שהיה צד אביו באמרי פיו". ואחר כך כותב רש"י: "בחרבי ובקשתי - היא חכמתו ותפלתו". הרי שגם רש"י כותב שכלי המלחמה הטוב ביותר היא התפלה.

וידועים דברי המדרש המתארים את מלחמת יעקב ובניו עם שכם, ואת בקיאותו של יעקב אבינו בדרך מלחמה, כיצד היה יודע לירות בחץ בדיוק נמרץ, שבשעה שהיו שמעון ולוי נלחמים ובאו כמה גיבורים ותפסו בהם, והיו צמודים אליהם, יעקב אבינו ירה חץ עליהם ללא חשש ודייק בקליעתו מאוד כך שלא נפגעו שמעון ולוי כלל, ועוד כהנה. ושני הפירושים אמת, כי צריך גם את המלחמה כפשוטה, כהכנת יעקב למפגש עם עשיו, וגם את התפילה מעומק הלב.

נוחה של תפילה

סיפר הגאון הרב מרדכי אליהו זצ"ל: "כשנפטר בבא סאלי ע"ה הגיעו קהל רב ועצום להלווייתו, והיו בין ההמון גם שרים ואנשים רמי מעלה. הרה"ג חכם דוד יהודיף זצ"ל חתנו של הבבא סאלי (הוא הוציא לאור את ספרי רבני משפחת אבוחצירא זצ"ל, ושל הרה"ג יצחק אלפייא זצ"ל) הנחה את ההלויה, והזמין אותי לפתוח את ההספדים. ואז דברתי שכחו העצום של בבא סאלי היה בתפלתו שבקעה את כל המחיצות והעפילה עד לכסא הכבוד, ולא היתה תפלה שחזרה ריקם, והבאתי כמה עובדות ומעשיות שהיו עמו בחייו. וכן הדגשתי שהוא היה מסוגל לראות למרחוק, ממש הפלא ופלא. וזה היה בדור שלנו ולא בדורות קודמים שאין לנו השגה במוחש מה היה בתקופתם. פעם שאלתי את הבבא סאלי כיצד זכה לכה בתפלותיו, ואמר לי שזה בגלל שמסורת בידם להיזהר מאוד מלשון הרע. אמרתי לו הרבה נזהרים בכך ולא עלתה בידם. ואז הוא אמר לי שזכותו היא בגלל קדושה וטהרה, ובפרט בשמירת העיניים, שנהרו שלא להביט בשום מראה שיש בו פקפוק של כשרות וצניעות מוחלטת.

וראו כמה שקדושתו באה לידי ביטוי, שאפילו ראש הממשלה הראשון של ישראל שהיה אדם נערץ ונחשב מאוד, אין אפילו מניין שעולים על קברו, ואף אחד לא מתעניין אפילו במקום קבורתו. ולהבדיל אלף אלפי הבדלות על קברו אל בבא סאלי עולים מדי שנה עשרות אלפי אנשים שבאים להתפלל ולהעתיך בתפלות ובתחנונים בזכותו של הצדיק הגדול שקבור שם. זה הכח העצום של "בחרבי ובקשתי" - כח התפילה".

התורה וארץ ישראל מחוברים יחדיו

כתוב "וירא יוסף כי ישית אביו יד ימינו על ראש אפרים וכו' ויאמר יוסף אל אביו לא כן אבי כי זה הבכור שים ימינך על ראשו. וימאן אביו ויאמר גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יהיה מלוא הגויים" (בראשית מח, יז - יט). ואמר רש"י: "ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו - שעתיד יהושע לצאת ממנו שינחיל את הארץ וילמד תורה לישראל".

אומר יהושע, דעו לכם! אם אתם רוצים לא להתנתק מארץ ישראל, אל תתנתקו מהתורה. אני לימדתי אתכם תורה ואני מנחיל לכם את הארץ, התורה מחוברת עם ארץ ישראל. וכל מי שמדבר על לחלק או להתנתק מארץ ישראל אין בו תורה, שאם היה לומד תורה דעתו היתה אחרת.

ארור אפם כי עז

יעקב אבינו אומר על שמעון ולוי "ארור אפם כי עז ועברתם כי קשתה אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל" (בראשית מט, ז). אומר רש"י אפילו בשעת תוכחה יעקב אבינו אינו מקלל את שמעון ולוי, אלא את אפם, את העוז שיש בהם. ועוד מבאר רש"י, אחלקם ביעקב - "אפרידם זה מזה שלא יהא לוי במנין השבטים והרי הם חלוקים. ד"א אין לך עניים וסופרים ומלמדי תינוקות אלא משמעון כדי שיהיו נפוצים. ושבתו של לוי עשאו מחזור על הגרנות לתרומות ולמעשרות נתן לו תפוצתו דרך כבוד". ואפשר להוסיף, עוז וגבורה לא שייכים רק לשבט שמעון ולוי, אלא אחלק את העוז של תורה לכל השבטים.

ועיקר העקרים: בצלותי ובעותי, בתפלה ובקשה. זוהי גם הדרך שלנו בזמן הזה שמאמינים עלינו מאיראן ומיתר המדינות שסבבנו, חובה עלינו להתפלל מעומק הלב, תפילה כזו לעולם אינה שבה ריקם.

הלכות תפילה

א. מצות עשה להתפלל בכל יום, שנאמר "ועבדתם, את ה' אלוהיכם" (שמות כג, כה) מפי השמועה למדו שעבודה זו היא תפילה, ונאמר "ולעובדו, בכל לבבכם" (דברים יא, יג) אמרו חכמים, איזו היא עבודה שבלב, זו היא תפילה. ואין מניין התפילות מן התורה, ולא משנה התפילה הזאת מן התורה. ואין לתפילה זמן קבוע מן התורה ולפיכך נשים ועבדים חייבין בתפילה, לפי שהיא מצות עשה שלא הזמן גרמה.

ב. חיוב מצוה זו, כך הוא שיהא אדם מתפלל ומתחנן בכל יום, ומגיד שבחו של הקדוש ברוך הוא, ואחר כך שואל צרכיו שהוא צריך להן בבקשה ובתחינה, ואחר כך נותן שבח והודיה לה' על הטובה שהשפיע לו: כל אחד כפי כוחו.

ג. אם היה רגיל, מרבה בתחינה ובקשה; ואם היה ערל שפתיים, מדבר כפי יוכלו ובכל עת שירצה. וכן מניין התפילות, כל אחד ואחד כפי יכולתו יש שמתפלל פעם אחת ביום, ויש שמתפלל פעמים הרבה. והכול היו מתפללים נוכח המקדש, בכל מקום שיהיה. וכן היה הדבר תמיד ממשה רבנו, עד עזרא.

ד. כיון שגלו ישראל בימי נבוכדנאצר הרשע, נתערבו בפרס ויוון ושאר האומות, וגולדו להם בנים בארצות הגויים; ואותן הבנים נתבלבלה שפתם, והייתה שפת כל אחד ואחד מעורבת מלשונות הרבה. וכיון שהיה מדבר, אינו יכול לדבר כל צרכיו בלשון אחת אלא בשיבוש, שנאמר "ובניהם, חצי מדבר אשדודית, ואינם מכירים, לדבר יהודית כלשון, עם ועם" (נחמיה יג, כד).

ה. ומפני זה, כשהיה אחד מהן מתפלל, תקצר לשונו לשאול חפציו או להגיד שבח הקדוש ברוך הוא בלשון הקודש, עד שיערב עימה לשונות אחרות. וכיון שראה עזרא ובית דינו כך, עמדו ותיקנו להם שמונה עשרה ברכות על הסדר.

ו. שלוש ראשונות, שבח לה'; ושלוש אחרונות, הודיה; ואמצעיות, יש בהן שאילת כל הדברים שהן כמו אבות לכל חפצי איש ואיש, ולצורכי הציבור, כולם כדי שיהיו ערוכות בפי הכול, וילמדו אותם במהרה, ותהיה תפילת אלו העיילגים תפילה שלמה, כתפילת בעל הלשון הצחה. ומפני עניין זה, תיקנו כל הברכות והתפילות הסדורות בפי כל ישראל כדי שיהא כל עניין ברכה ערוך בפי העילג. (רמב"ם, 'משנה תורה' הלכות תפילה).

לעילוי נשמת אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - נלב"ע יב' תמוז תשע"ז

עלון זה מוקדש:

לרפואת: אברהם ולאח ציטרון. שרה בת שמחה. מרים יהודה. ציפורה ויהושע לוי. ביבה אלימלך. ישי הלוי. עור בת עישה. תקוה בת עזיה. אלגרה בת ג'אן. מול בת ענולה. אברהם בן רחל. הראל בן אביגיל. יהודה גלר. אילנה בת סליחה. ישי ורחל לוי. חנה בת זוהרה. מיטל מוריה אדרי הי"ו. **להחזרת נעדר צה"ל ושבייו ובהם:** אורון שאול, הדר גולדן, גיא חבר, רון ארד, זכריה באומל, יהודה כץ, צבי פלדמן, יהונתן פולארד הי"ו. **לעילוי נשמת:** הגר"ע יוסף יצחק ל"ל. הגר"מ אליהו וצוק"ל. רבי מסעוד מלול וצ"ל. רבי יצחק שושן וצ"ל. רבי יעקב שושן. הרב שלמה צורף. יונה יונה. סופר מנחם. אליאור קדושים. הרב אברהם צוקרמן. יצחק עמירה. נדיר נחום. ניסים סקן. רובי צעדי. יצחק בן מול מורח. מורדי ומשה מורח. ישראל אברהם נתן. ראובן אלון בן נוסיה. יצחק ועמרם אטיאס. ר' חיים אחענע. לוי יצחק אמרדי. אורן מועלם. אליהו טויטו. דוד חגיבי. דוד גרוסברג. יואל דללי. עמוס דמרי. סימנטוב משה יהודה. ישראל בן נמרה. רבי דוד הכהן. ישראל בן שושנה. נעים משה. אהרן מורח. יצחק ושמחה אילון. נסים וסוליקה שושן. יצחק ולאח אסטרונ. נדירה שמעון. מנירה לוי. אסתר בת תורא. אסתר חדד. חנה יצחק. דיה פנדק. אליהו בת פריחה. תרצה זיטון. אסתר בת זוהרה. אסתר וענבר נחום. מרים וענו. עזיה עמוס. רות עקב. חיה רחל לוי. נעימה בת מגודה. לואיזה מדר. זוהרה בת חסה. עליזה סקן. שרה אוליאל. יוכבד ועקנין. עישה דקן. ברכה סופן. רותי אנול. סבטלנה בת אולנה. אסתר איבני. מכיסה ידי. **ולע"נ הנספים בשואה ובהם:** אלכסנדר שנדור, שושנה רוזה, רפאל פריצי, וציציליה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד. **לע"נ:** החייל לירון יהודה. סימנטוב משה יהודה. אוסיף ברום. יוסף סקן. אליהו ומול תורג'מ"ל.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה